

in haar die uit e, beid dat re was, die be Rome, ers enz. ing van ver de n Cate- er wel vorden; l. Be- g zich zetting en ket- indruk n reeds n; iets enden, rijpere r naar

bij de nd ka- e mag wijzing en de het oog e naar chismus

ng over et doel loel kan is moet h, voor, klein, verklar- lijft dit onder- an, die, at was, en die en met Hij kan of heel icht tot en van die ver-

hij aan he op- en. Dat venzoo, gekozen loel dat het on- grond kennis, issen, de Dus- andere ns een rediker, of rgrond.

wendig- rediking Schrift- en. Dat natu- r's grijp dienaar tlegging neemt, n korte door de die het ten zijn t hooren tlegging an toch n daart- leere is meente nog een zen", is an niet g voor Doch, al naat g een ing op hiervan ing, die n moel- onder- eke voor- uitleg- is de eigen- stelt. it haar ledend, r zich, tereen- ouwt er verma- in zoo- dachte. e strek- fwoord brengt, de pre- r. En eiden eavallig gekozen llen als zichzelf. ns een e volgt ghed." dat de et Lam wordt ald bij ag van e zonde at van indelijk zeevge- te rijke keurig-

heid of diepte van opvatting behandeld te worden. Vier groote stukken der waarheid, die elk voor zich meer dan één volle predica- tie eischen, en die nu achtereenvolgens vluchtig doorlopen worden. Het voor- deel hiervan is, dat de gemeente een leiddraad in het Schriftwoord heeft, maar het nadeel, dat de eenheid te loer gaat, dat zulk een predica- tie niet in zinnen niet concentreert, maar langs allerlei paden loopen doet. En, erger nog, dat ze verleidt tot groote oppervlakkigheid; en dat te meer, zoo de prediker zich verlokken laat, om door elke der vier groote stukken niet anders dan de algemeen bekende, groote waarheden aan te zeggen. Zulk een pre- diking doodt.

Zaak is het daarom, de positie van den Dienaar tegenover zijn Gemeente princi- pieel in het oog te vatten. Dan toch ge- voelt men aanstands, dat uit die positie ook wel de noodzakelijkheid van onderwijzing voortvloeit, maar niet minder dat onderwij- zing hier slechts één der middelen is, die de Dienaar bezigt om zijn hooge taak te volbrengen. Hij staat tegenover zijn Ge- meente als gezant van zijn Zender. Ook wel als broeder onder de broeders, maar slechts in zooverre als hij in een zelfden nood met hen verkeert, en door een zelfde heil als zij staande blijft. Wie predikt, heeft dan ook allereerst tot zichzelf te prediken. Zijn eigen prediking moet allereerst hemzelf, zijn eigen ziel aangrijpen, ze moet bij zijn eigen hart een getuigenis van zijn God zijn. Ze moet in zijn ziel bestaan de proef heb- ben doorgestaan, dat ze vernedert en op- heft, aangrijpt, troost en sticht. Maar ver- der niet. Predicatie is geen broederlijk vermaan. Ze is ambtelijke verlichting, en hierin principieel van wat men "oefening" genoemd heeft, onderscheiden. Desnoods kan ieder broeder een woord tot stichting onder de broeders spreken, maar dat is heel iets anders. Dat gaat buiten het ambt om, en komt niet voort uit last en zending.

Bezit iemand daarentegen door het ambt die last en zending, dan is zijn positie tegenover de Gemeente die van een gezant, die in naam van zijn Zender de Gemeente iets te verkondigen, te bevelen, op het hart te binden heeft, en aan die positie beant- woordt de synthetische prediking veel meer en veel beter, dan de analytische.

Het verschil tusschen die beide toch is, dat de ontledende of analytische prediking zekeren tekst ontleeft en uitlegt, maar er niet toe komt, om één bepaalde zaak van Gods- wege te boodschappen, terwijl omgekeerd de synthetische of samenvattende prediking zich juist spijst om die ééne gedachte te grijpen, in die ééne gedachte de boodschap te vinden, die in naam des Heeren aan de Gemeente wordt aangezegd, en nu die ééne boodschap zoo van alle zijde beziet en aan de Gemeente op het hart bindt, dat als de Gemeente naar huis gaat, zij die ééne bood- schap medeneemt, er van vervuld is en er zich door laat beheerschen.

Een prediker, die als hij optreedt, klaar en duidelijk weet, wat de zeer bepaalde boodschap is, die hij dien morgen of dien avond, in naam van zijn Zender tot de Gemeente zal brengen, voelt zich als ge- zant van zijn God. Hij weet wat hij wil. Hij treedt op in het besef van een be- paalde, heilige taak te vervullen. Zijn ge- dachten en overdenkingen trekken zich saam op dat ééne punt. Hij put zich uit om dat ééne punt van alle kanten te bezien, op allerlei wijzen toe te lichten, het jong en oud, bekeerden en onbekeerden op het hart te binden. Hij weet, dat hij iets te zeggen heeft. Die wetenschap maakt hem welspre- kend. Zoo krijgt hij toegang tot de har- ten. En de gemeente verkeert onder den plechtigen indruk, dat er een woord in naam des Heeren tot haar gesproken wordt, een woord dat voor haar rekening komt, en ze neemt het met zich, als ze huiswaarts keert.

Er is dan geen mogelijkheid, dat de ge- meente niet weten zou, waarover de pre- dicatie liep. Het kan dan niet voorkomen, dat men straks reeds de predica- tie verge- ten is. Men is niet oversteipt met het vele, maar onder den diepen indruk van één enkele waarheid. Die ééne waarheid is dan op den voorgrond getrokken, in haar rijke, ver strek- kende betekenis op de zielen gebonden. Er is dan een Woord Gods tot de Gemeente uitgegaan.

Dit nu is het, wat de positie van den die- naar in de Gemeente eischt. Hij is geen gezant, als hij niet anders doet dan een Schriftwoord uitleggen. Dat is in boeken ook te vinden. Maar als hij optreedt met het bepaalde doel, om één bijzonder woord, één speciale boodschap, een scherpbelijnde gedachte, een gewelgikte waarheid, in naam van zijn Zender, en met de krach- tige overtuiging, dat alzoo het woord Gods is, aan de gemeente aan te zeggen, te ver- kondigen en op het hart te binden, dan is het prediken hem een lust, een eere, een voorrecht. Dan geniet hij er in, dan voelt hij kracht en bezieling in zijn varen, dan wordt de moed in hem heldenmoed, en dan is hij zeker dat zijn prediking boeit, zegen brengt en sticht.

Het is zoo, aldus te prediken is veel moei- lijker. De ontledende prediking loopt veel vlotter van stapel. Maar ook hier geldt het: In het zweet uws aanschijns zult ge zelf uw geestelijk brood eten en het geestelijk brood voor de gemeente bereiden.

Een laat antwoord.

Er bestaat thans voor ons geen reden meer, om antwoord te weigeren op de vraag, waarom de *Herant*, kort voor de Groninger Synode, plotseling de discussie over de opleiding gestaakt heeft.

Van meer dan één zijde is dit vreemd gevonden.

Een enkele, wat zwartgallig van humeur uitgevallen, zag er zelfs gemis aan vrien- delijkheid in.

Waarom, zoo vroeg men, kon de *Herant* niet rustig zijn bespreking voortzetten, en vooral, waarom voldeed dat blad niet aan wat het eerst in uitsicht stelde? Het had laten doorschemeren, dat het voorstel destijds door Dr. Ravinck door den druk gemeen gemaakt, wel niet zóó, maar dan toch na wijziging, aannemelijk kon zijn. Zoo kon het blad niet spreken, of het moest voor zich zelf zich eenig denkbeeld hebben gevormd omtrent hetgeen die wijziging moest inhouden. En dit zoo zijnde, ware het dan geen plicht geweest, zulk een denkbeeld althans van ter zijde aan te duiden? Wie weet, het had misschien in het rechte spoor kunnen leiden, en hoe heel anders had dan niet de uitslag te Groningen kunnen zijn.

Dat men zoo gereedeneerd, geoordeeld, ge- klaagd heeft, is voor ons volkomen begrip- pelijk, maar dit kon noch mocht op zich zelf een dringende reden zijn, om een an- dere positie in te nemen, dan we deden.

Wie aan het publiek debat over ernstige aangelegenheden in Kerk of Staat deel neemt, heeft te verstaan, dat hij hiertoe een zeer ernstige verantwoordelijkheid op zich laadt. Dat deze eenvoudige, nuchtere waarheid keer op keer uit het oog wordt verloren, geven we toe, en nimmer beweerden we, dat ons eigen blad steeds en te allen tijde die verantwoordelijkheid in volle lengte en volle breedte heeft laten wegen. Velen schrij- ven, als ze voor de pers werken, zóó maar, voor het vaderland weg, al wat hun in 't zin, en uit den zin in de pen komt; en wie buiten de pers staat, moet hierover niet te hard oordeelen. De journalistiek is een vak dat drijft en prikkelt, en juist door dien drang zoo dikwijls de bezonnenheid ver- schalkt. Vooral van jongere publicisten is het daarom verstaanbaar, dat ze hun eerste veld wel eens te wild afjagen. Ook onze hoofdredacteur weet dat zeer wel uit eigen oude herinnering.

Maar... met de jaren verheldert zich dan toch het inzicht en begint het gevoel van verantwoordelijkheid voor wat men schrijft en publiceert, te ernstiger te wegen. Men begint dan in te zien, dat het niet anders kan, of in veel gevallen heeft de redacteur van een blad de opinie zijner lezers uit te drukken, in andere gevallen moet hij ze helpen vormen, maar ook in enkele ge- vallen moet hij het zijn, die hun een opinie geeft.

Dit laatste komt vooral voor in quaesties, die of te ingewikkeld zijn, om door het groote publiek helder doorzien te worden, of zóó snel tot oplossing moeten komen, dat een eenparige opinie geen tijd heeft van zelf te rijpen. Is er dan een orgaan, dat zekeren invloed op een breedten kring van lezers bezit, en over zulk een quaeste op eenmaal een beslist gevoelen uitsprekt, dan acht men zich het veiligst, zoo men dat gevoelen eenvoudig overneemt, en op zulk een wijs kan een publicist in een ge- geven oogenblik geheel den toestand be- heerschen. Geschiedt dit nu door een min belevend publicist, zoo wordt onnoemlijk en vaak onherstelbaar kwaad gesticht. En dan alleen kwijt de pers zich, in zulk een oogen- blik, van haar plicht, zoo de man die spreekt, zich van zijn verantwoordelijkheid ten volle bewust is, zich door geen groep van buiten hiervan af laat brengen, en zich alleen door het diep besef van zijn verantwoordelijkheid voor zijn God laat leiden.

Of dit dan door wie buiten staat begrepen en gewaardeerd, dan wel veracht gemaakt en veroordeeld wordt, doet niets ter zake. Ook de pers is geroepen liefde te betrach- ten en vriendelijk te zijn. Hooghartigheid past ook haar niet. Zoo ver de ernst der zaak het gedoogt, mag ze en moet ze aan de wenschen van haar lezers toegeven. Maar toch werpt ze haar eere weg en verloor- chent ze alle karakter, zoo ze den moed mist, om waar hooger belang dit eischt, ook tegen de wenschen van haar publiek te gaan.

Naar dien regel nu hebben ook wij ge- handeld, toen het voorstel van Dr. Ravinck voor nu twee jaren in het licht werd ge- zonden; en we zouden ons zelven aankla- gen, indien destijds niet de ernst en de moed bij ons waren gevonden, waartoe de betekenis van dat voorstel ons opriep.

Het voorstel, gelijk het destijds afkwam, verstraft en verbaasde. Iets wat terstond uitkwam in de sympathieën die het wakker riep, en in de bedenkingen die het deed rijzen.

Immers er had daarbij van stonde aan een opmerkelijke verplaatsing van de verhou- dingen plaats. Tot dusver had in de bespre- king van de opleidingsquaestie Dr. Ravinck, tien jaren lang, steeds een standpunt inge- nommen, dat door de heeren Lindeboom c. s. met leede oogen werd aangezien, en dat meer verwantschap vertoonde met wat ook door ons blad was voorgestaan.

Nu echter bleek op eenmaal, dat de heeren Lindeboom c. s. voor dit voorstel sympathisch gestemd waren, en dat daer- entegen zij, die meer met ons blad homo- geen waren, er zeer ernstige bedenkingen tegen koesterden.

Een verrassing, die nog versterkt werd door de omstandigheid, dat het voorstel vooraf besproken was met de curatoren en hoogleraren te Kampen, terwijl slechts twee hoogleraren der Vrije Universiteit, en dan nog pas ter elfder ure, er in ge- kend waren.

Dit gaf toen aanstands aanleiding tot beoordeelingen van dit voorstel, die, hoe goed ook bedoeld, noch altoos billijk, noch steeds aan wat kwetsen kon, gespeend waren.

Waardeerend, kalm en geheel objectief te bespreken.

Ons was het nimmer een geheim ge- bleven, dat Dr. Ravinck, hoe beslist hij ook steeds tegen het standpunt van de heeren Lindeboom c. s. had overgestaan, en hoe na hij ook aan ons standpunt was gekomen, toch altoos een eenigszins afwij- kende lijn was gevolgd, niet op het hoofd- punt, maar in de uitwerking van het be- ginsel; en we konden het verstaan, hoe voor een oogenblik dat afwijkende zoozeer het overwicht kon verkrijgen, dat de weder- zijdsche verhouding een bedenkelijke wijzi- ging onderging.

We waren deswege van oordeel, dat alleen kalme, rustige uitspraken van het punt in quaestie, deze onderscheidene stroomingen in de juiste bedding kon leiden; en we hielden het nog altoos voor mogelijk, dat ten slotte de oplossing, die allen kon bevredigen, gevonden zou worden, gelijk we die hoop ook nu nog niet hebben opgegeven.

Toen echter is er door over- en weer- geschrijft zekere onrust in de gemoederen gekomen. Men heeft de kalmte verloren. De voorsteller zelf is door die onrust mee- geslept. En, wanende dat een fersich woord de zaak tot beslissing kon brengen, heeft hij het toen noodig geoordeeld, het einde dezer bespreking en ons nader voor- stel niet te mogen afwachten, maar door een geharnast woord de positie pogen te forceeren.

Weinig dingen hebben ons in onzen kerkelijken strijd zoo leed gedaan, omdat we terstond gevoelden, hoe dit niet alleen op dat oogenblik heel de zaak bedierf, maar ook oorzaak van een tweespalt dreigde te worden, die een voorstel, dat zijnerzijds de eenheid der kerk bedoelde, tot een bron van spanning, twist en twee- dracht moest doen worden.

We zijn overtuigd dat ook Dr. Ravinck zelf hieronder geleden heeft, en dat hij niet met dat moeite er toe kwam, om in den tijd, die sinds verliep, de tweeheid van richting van onze kerken, die hij eerst ver- klaard had zoo uiterst verderfelijke te achten, noodgedrongen zelf te verscherpen.

Toch schoot ons toen niets anders over dan te wijzen.

Geen onvertogen woord was door ons geschreven, geen onvriendelijk woord was aan onze pen ontsnapt. Men kan er onze artikelen van '98 over nalezen. Alleen maar hadden we ons verplicht gezien, op kalme, bezadigde wijze uit te spreken, dat het ge- dane voorstel, gelijk het daar lag, voor ons stuitte op een *non possumus*. Wat zeggen wilde, dat er voor ons iets in school, dat rechtstreeks inging tegen een beginsel, dat we om Gods wil niet prijsgeven konden noch mochten.

Toen nu daarop geantwoord werd, dat de voorsteller achtte dat de kerken ook voor zulk een *non possumus* niet uit den weg mochten gaan, d. w. z. dat hij de kerken opriep, om in weerwil van dit *non possumus* toch door te gaan, was de zaak voor ons beslist. We mochten toen op dat oogenblik de discussie niet verder voort- zetten.

Als mannen van éénzelfde belijdenis met een *non possumus* tegenover elkander kom- men te staan, beduidt dit in het minst niet, dat geen eenheid meer te verkrijgen is. Dat is wel zoo, waar het mannen geldt die in de opvatting der diepste levensbeginselen verschillen. Als een Kappeyne zegt: "De neutrale school, en liefst haar alleen," en wij stellen daar ons *non possumus* tegenover, dan blijft er niets anders over dan een bittere worsteling om de macht.

Maar als tegen iets wat wij voorstellen, een *non possumus* wordt uitgesproken door mannen met wie we in levensbeginsel en levensopvatting één zijn, dan voegt ons daarvoor eerbied, al is niet gezegd, dat we daarvoor wijken moeten, maar wel, dat we naar de reden van dit *non possumus* te luisteren hebben, en er niet over mogen heen stappen eer het uiterste beproefd is, om elkanders bedenkingen te ondervangen.

Wordt nu daarentegen op zulk een *non- possumus* geantwoord: Ik kan mij daaraan niet storen, noch mij daarbij ophouden, dan blijft er niet anders over dan voor- schands de gedachtenwisseling te staken, tot tijd en wijle kalmer gemoedsstemming, weer ernstige bespreking van de beginselen mogelijk maakt.

Ons zwijgen had dan ook de strek- king, niet om te zeggen: Nu moeten we maar vierkant tegenover elkander blijven staan, maar, omgekeerd, om rustiger tijd af te wachten, en dan de bespreking weer op te vatten.

Reeds voor een jaar is daartoe onzer- zijds het initiatief genomen, en heeft er een persoonlijke bespreking tusschen schrij- ver dezes en den voorsteller over weerop- vatting der bespreking van de quaestie plaats gehad. Zoodra er zich dan ook, naar aanleiding van het zoeken van Duit- sche doctoraten aan niet-Gereformeerde Hogescholen door studenten van Kampen, een ongezochte gelegenheid voerde, om publiek op de zaak terug te komen, is dit onzerzijds geschied; en zulks met het ge- lukkig gevolg, dat nu reeds een eerste conferentie plaats had, en een tweede in het najaar staat te volgen.

Feitelijk is alzoo het bewijs geleverd, dat ons staken van de discussie in '98, in het minst geen *sluizing* bedoelde van het debat.

Maar in '98 mochten we er niet mede voortgaan.

Blijkbaar toch had Dr. Ravinck er des- tijds geen vermoeden van, op wat princi- pieel bezwaar bij ons zijn voorstel stuitte. Hij scheen onder den indruk te verkeer- en, alsof alleen de band, die ons aan de Vrije Universiteit bond, ons verleide om op eenzijdige wijze voor haar belangen op te komen. En zelfs scheen hij een oogenblik zich zelve diets te maken, dat het spreken

van een *non possumus* voor ons slechts een uitvlucht was, om met een heilig schild eigen positie te dekken.

Alleen toch de onderstelling, dat zulke gedachten bij hem hadden post gevat, maakt het verklaarbaar, dat hij van dit ons stellig uitgesproken *non possumus* geen andere notitie nam, dan met de tegen- verklaring, dat hij er zich, ter handhaving van wat hij het recht der kerken noemde, niet aan dacht te storen.

Wel werd er bij verklaard, dat hij be- reid was, eventueel een amendement in overweging te nemen; maar toch ook dit werd in zulke bewoordingen uitgesproken, alsof zulk een amendement al zeer in zijn lijn zou moeten zijn om door hem te worden aangenomen.

De stand der quaestie werd hierdoor alzoo deze, dat één der broeders een denkbeeld geformuleerd had, en dat aan hem nu het recht zou staan, om te beslissen of er van een tegenvoorstel tot wijziging iets in kon komen.

Aan zoo iets mag men nu wel toege- ven, waar het persoonlijk of particulier belang geldt; maar voor iets dergelijks mag geen man van ernst uit den weg gaan, zoodra zulk toegeven schade zou toebre-ngen aan wat hem als beginsel heilig is, wijl er de eere van Gods naam mee is verbonden.

En dit nu was hier voor ons het geval. Het opkomen voor het universitaire on- derwijs in de godgeleerdheid, vloeit naar onze vaste overtuiging voort uit de ordi- nantie of levenswet, die God de Heere aan de wetenschap in het algemeen en aan de godgeleerde wetenschap in het bijzonder gegeven heeft. En deze ordinantie wederom vloeit voort uit de verhouding, door Hem gesteld tusschen het leven der schepping en het leven der herschepping, of wil- men, tusschen het leven der natuur en het leven der particuliere Genade.

Er was alzoo noch gril noch wilkeur in het spel, maar een alles beheerschend be- ginsel. Immers het destijds gedane voorstel strekte tot niets minder, dan om het uni- versitaire karakter der theologie te vernie- tigen, en er het seminaristische voor in de plaats te stellen.

Benoeming, ontslag, salariering en in- structie van het theologisch onderwijs, het zou alles aan de kerken als instituut worden overgegeven.

Nu weten we wel, dat de voorsteller er dat kwaad niet in zag, veel min het bedoelde. Anders had hij natuurlijk zijn voorstel nooit gedaan. Maar dit kon noch mocht ons ont- slaan van de verplichting, om te handelen naar eigen overtuiging.

Zoodra derhalve voor ons vaststond, dat Dr. Ravinck's voorstel, hoe uitnemend ook bedoeld, rechtstreeks tot dit noodlottig gevolg zou te moeten leiden, was voor ons de zaak beslist, en bleef ons niet anders over, dan tot uitslag van het geheele geding te concludeeren.

Een amendement onzerzijds, waardoor het universitaire beginsel zou worden gered, zou in die stemming des gemoeds door den voorsteller onaanneemelijk zijn verklaard, en daarmee de geheele zaak voor goed bedor- ven zijn geweest.

Vraagt men ons nu toch van achteren, welke wijziging we destijds op het oog hadden, dan lag niet anders in onze be- doeling, dan om het geschil te deelen, en de heil der hoogleraren te laten onder de jurisdictie der ééne en de wederhelft onder de jurisdictie der tweede constituerende macht. Halveerde men de benoeming en de salariering, en deelde men evenzoo de in- structie, dan kon er van handhaving van het universitaire karakter bij de ééne helft althans sprake zijn.

Thans echter heeft dit geen belang meer. Het zou toen slechts een poging zijn ge- weest, om in het voorstel van Dr. Ravinck het beginsel van de universitaire studie veilig te stellen, en in zooverre ware liet een con- cessie geweest aan de omstandigheden.

Veel beter echter is het, dat, gelijk nu, de zaak op vrij terrein besproken wordt, en dat men niet construeeren gaat in een gedaan voorstel, maar het fundament zu- verlijk legt voor gezonden bouw in goed- Gereformeerden stijl.

Slechts in zooverre men ons van meer dan ééne zijde merken liet, dat het raadse- lichte in ons plotseling zwijgen van '98, aan den goeden gang der discussie in den weg stond, hebben we het onzen plicht ge- acht, dit ons afbreken van de toenmalige discussie thans toe te lichten.

Het zal nu van achteren duidelijk zijn, dat we toenertijd niet anders handelen konden.

Uit de Pers.

In de *Bazuin* schrijft Dr. Ravinck:

In de stellingen van de Hoogleraren der Theol. School (de *Bazuin* No. 12) werd uiteengezet, dat de Gereformeerde kerken de zorg voor de oplei- ding van de dienaren des Woords niet aan de Vereniging voor Hooger Onderwijs op Gerefor- meerden grondslag mochten overlaten, zoolang deze op het standpunt bleef staan, dat zij bij hare op- richting voor zichzelf en voor hare School had ingenomen.

Die Vereniging toch, opgericht vóór de doelen, die was in kerkelijken zin geheel neutraal. Van kerkelijk lidmaatschap was toch bij Directeuren, noch bij Curatoren of Hoogleraren sprake. Vol- gens Statuten en Reglementen kunnen zij allen leden zijn van andere kerken dan de Gerefor- meerde.

Voorts is het verband, dat later, in 1891, tus- schen de Vereniging en de Gereformeerde kerken tot stand kwam, geheel onvolgende; immers heb- ben de kerken trots dat verband, als het er op aankomt over de Vereniging en hare School niets te zeggen.

Alverder is Art. 2 der Statuten zoo geformuleerd, dat het — op zijn zachtst gesproken — de opvat- ting toelaat, dat de Gereformeerde beginselen de toetssteen zijn van de Gereformeerde belijdenis- schriften.

En om niet meer te noemen, heel het standpunt der Vereniging is van dien aard, dat het belang-

rijke wijziging moet ondergaan, eer de Geref. ker- ken er toe zouden mogen overgaan, om de zorg voor de opleiding geheel en al aan die Vereniging toe te vertrouwen.

Op al deze punten worden de Stellingen van de Hoogleraren der Theol. School thans zekelijk door de *Herant* in hare juistheid erkend.

Zelfs zegt zij, dat zij zoo reeds in 1893 geoor- deeld heeft.

En dit is ook zoo, maar dan toch met dit be- langrijk, ook door haar zelf erkende onderscheid, dat de noodzakelijkheid van de Statuten wijziging der Vereniging toen slechts in het algemeen werd uitgesproken, en dat zij nu het denkbeeld aan de hand doet om deze Statuten-wijziging op den eerst- komende Universiteitsdag aan de orde e stellen en eene Commissie te benoemen, die hierover een concept in gereedheid brengt.

En voorts wordt thans ook de mogelijkheid ge- opend, dat aan Art. 2 der Statuten eene zoodanige verklaring wordt toegevoegd, dat alle onzekerheid in de opvatting ervan geheel wegvalt.

Dat noemen we eene aanmerkelijke achtere voor- waarts. Laat de Vereniging voor Geref. Hooger Onderwijs dus maar allereerst eens beginnen, om haar standpunt te berisken en hare Statuten te wi- zigen. Dan kunnen daarna de kerken oordeelen, of en in hoever en op wat wijze de kerken hare eigene opleiding met die aan de school der Ver- eeniging in verband kunnen brengen.

Zonder twijfel ware het daarom veel beter ge- weest, als het denkbeeld eener conferentie tusschen Curatoren en Professoren van de Theol. School en de Vrije Universiteit eerst na de Statuten-wijzi- ging aan de orde ware gesteld.

Want eerst als de Vereniging haar vroeger in- genomen standpunt verlaten heeft kan de inhoud van de andere Stellingen, door de Hoogleraren der Theol. School gepubliceerd, in overweging komen.

Onder andere zal het dan eene belangwekkende discussie kunnen geven over de vraag, - elk weten- schappelijk en universitair belang er toch door ge- schonden zou worden, als eene particuliere Vere- niging met de Gereformeerde kerken een contract sloot waarbij zij de Hoogleraren, vanwege de kerken tot de taak der op elding geroepen, be- noemde tot Hoogleraren in de Theol. Faculteit, houn beoeliding aan de kerken overliet, en hen ook schorste of ontsloeg, wanneer de kerken dit deden.

Misschien daagt hierover later meer licht, en komt er dan vanzelf ook meer overeenstemming.

De winst, die aanvankelijk verkregen werd, geeft althans goede hope voor de toekomst.

Dit was ook onze indruk.

Er kan bij het verlangen om ingewikkelde problemen op te lossen, ook verhaasting in het spel komen; en vooral waar te rekenen valt met historisch verworpen toestanden, is het zoo gewenscht dat zij tijd erlangen, om zich te normaliseeren.

Voor ons is het dan ook volstrekt niet de vraag, of men reeds te Arnhem in 1902 komen zal, waar we zezen moesten. Maar wel, of het ons gelukt, tot zulk een kalme, alomvattende bespreking der beginselen te geraken, dat er voor alles helderheid komt.

Met het oog op het bovenstaande lazen wij met genoegen wat Dr. Bos van Bedum schreef:

Laat ons de betwiste punten goed onder de oogen zien; helder en klaar er over schrijven en oor- deelen; van alle kanten de kwesties bezien, en God bidden, dat door eene ernstige gedachtenwis- seling heen, het ware tot helderheid komt en daar- door de eenheid bevordert word. En dat niet alleen door conferenties, alsof enkele broeders het maar eens uitvreeken moeten; neen, ieder heeft er belang bij; allen moeten medenken, meeleven en den gang der worsteling kunnen volgen. Het is niet de zaak van enkelen, al de kerken hebben er belang bij. Het is geen twiustieke broederstrijd, noch vechten om het *serat* zijn. Het is hier overtuiging tegenover overtuiging. Het is een gewetenszaak van weerskanten.

Men mag niet zeggen: leg eens uw hand op het hart, en zoudt ge dan geen spijt hebben, geschre- ven te hebben. Men moet gelooven, dat alle die woordvoerders eerst hun hand op het hart hebben gelegd, en daarna hebben geschreven. Men mag niet van elkander onderstellen dat het boven over het geweten, het beter weten, het hart heen gaat. Neen, ieder zegt, wat hij meent en zich voor God en terwille der kerken verplicht te moeten zeggen; al zegt het dan ieder ook op zijn wijze.

Van groot belang is het echter in deze worsteling, dat de strijdende broeders elkander laten zeggen, wat zij gegred hebben en *want* zij het bedoeld hebben. Elkander in een verkeerd daglicht stellen, is verkeerd.

En dat, meenen wij, is gedaan in de *Herant*, toen in de stellingen der Hoogleraren van Am- sterdam publiek de richting is aangegeven van hen, die het met die Broeders niets eens zijn. Te stellen: wij, Hoogleraren van de Vrije Uni- versiteit en allen die met ons gelijke denken, staan op het goede, Gereformeerde, bijbelische standpunt; maar de voorstanders van eene eigene licheiding der kerken zijn in den wortel ongereformeerd, on- bijbelisch, dualistisch; — dat is geen juiste voor- stelling der strijdverende partijen, waartegen wij daarom opkomen, met al de kracht die in ons is, omdat zóó de andersdenkende reeds van tevoren veroordeeld is, en dat mag niet.

Dit stemmen we volkomen toe.

Gelijk Dr. Bos zich meer dan eens vergist in de voorstelling die hij van ons bedoelen gaf, nemen we volgaarne aan, dat ook wij op onze beurt ons meer dan eens vergisten in het tee- kenen van zijn stelsel.

En daarom verheugt het ons, dat ook hij nog eens de moeite wil nemen, om zijn denkbeelden en zijn bedoelingen uiteen te zetten.

Zoo alleen komen we verder.

Slechts zij opgemerkt, dat de qualificatie van *dualistisch* voorkomt in de *Memorie* van de heer Donner c. s., en slechts weergaf van de 17 leden der Synode van Kampen oordeelden over de stemmen vóór het voorstel-Littoo.

Officieele Berichten

CORR. M. BUTTENI. KERKEN.

Zullen de Geref. Kerken van Nederland zich wenden tot de Kerken van Engeland in 't belang van Z.-AFRIKA?

De Kerkeraad der Geref. Gemeente te Vlaar- dingen A heeft besloten, door de Classis op de Prov. Synode van Z.-Holland het voorstel te brengen, om aan Deputaten voor de Corres- pondentie met de Buitenlandsche Kerken te verzoeken, zich te wenden tot de Kerken van Engeland, en die Kerken te wijzen op den on- rechtvaardigen en jammervollen oorlog in Z.- Afrika, opdat er van die Kerken een actie tegen dien oorlog kon uitgaan.

Dat ook uit ons midden een krachtig getui- genis tot Englands Kerken uitga tegen dien gruwel der verwoesting, is ongetwijfeld, ge- schiedt, ja, betamelijk, plichtmatig. Maar dan geschiedt het door *al* de Geref. Kerken. Daar- om vestigen wij de aandacht op het voorstel- Vlaardingen. Met opwekking tot navolging. En met den raad, dat in al de Provinciën een Kerkeraad deze zaak op de Classis, en met een of meer Classes deselve op de z. A. Provinciale Synode brengen. Indien dan al de Prov. Sy-